

JORDI MARAGALL

PERE BOSCH GIMPERA I EL FEDERALISME HISPÀNIC

HI HA UNA PILA DE LLIBRES CLÀSSICS sobre el nacionalisme i en concret sobre el federalisme. També sobre la identitat de Catalunya, sobre l'ésser d'Espanya o de les Espanyes. Ben sovint hem d'acudir a Pi i Margall, Valentí Almirall o Prat de la Riba per trobar mots que ens condueixin pel camí del pensament polític catalanista o àdhuc del pensament sobre l'ésser d'Espanya. També estudis posteriors a aquells pensadors de la Renaixença han contribuït a enriquir-nos en el nostre coneixement i fins en els nostres sentiments: Ferran Soldevila, A. Rovira i Virgili, Jaume Vicens Vives, Nicolau d'Olwer i encara d'altres estudiosos contemporanis que no són menys útils per endinsar-nos en el pensament polític, econòmic i social del nostre país. Des de Castella —però no sempre amb esperit castellanista— han escrit d'altres il·lustres pensadors i estudiosos; des de Ramón Menéndez Pidal i Ortega y Gasset fins a Gregorio Marañón o P. Laín Entralgo, seguits per una fila d'altres historiadors i teòrics (J. A. González Casanova). Àdhuc historiadors estrangers (Vilar, Payne, Thomas, Jackson entre molts d'altres) s'han ocupat d'Espanya i de Catalunya.

Espanya és problema. Per això un llibre de Pere Bosch Gimpera que aplega diversos treballs i conferències des de 1937 fins a 1972 es titula *El problema de las Españas*. És editat per la Universidad Nacional Autónoma de México l'any 1981 i poc conegut a Catalunya i Espanya (alerta editors!).

La posició de Bosch-Gimpera es va aclarint a mesura que hom avança en la lectura. És veritat que, tractant-se de treballs diversos, hi podem trobar alguna reiteració. Però no hi fa res. Les reiteracions serveixen per anar consolidant una tesi que Bosch

EL PROFESSOR BOSCH GIMPERA

Gimpera, prehistoriador, arqueòleg, historiador de l'antiguitat, va fornint-nos amb un coneixement i un convenciment realment notables. És precisament aquest fet singular allò que atorga a aquest llibre un valor excepcional. Totes les interpretacions de Catalunya i d'Espanya arrenquen generalment de l'Espanya romana (Menéndez Pidal). Altres historiadors medievalistes ens forneixen visions dels temps en què s'anaren configurant els regnes d'Hispania durant l'edat mitjana; i altres encara es limiten a començar amb els Reis Catòlics, primera unitat de regnes espanyols, per bé que no dels seus pobles. Sols Bosch Gimpera insisteix a atorgar ja una personalitat diferenciada al poblament primitiu de la península ibèrica. Tot el que ve després són, segons Bosch, invasions i superestructures que a vegades afebleixen i a vegades promouen la personalitat de la diversitat de pobles primitius. Miquel Terradell, en un dels pròlegs del llibre, parla, sempre fidel al pensament de Bosch-Gimpera, de la pluralitat de pobles i de com les versions oficials de la història hispana confongueren la realitat i posaren l'accent en processos confusos que, per bé que s'esdevingueren en terra espanyola, no constituïren l'expressió del poble mateix. I arriba a considerar que els moviments autonomistes regionals representen «el dret de la naturalesa, desesperada per la incomprensió.» Incomprensió de qui? No d'uns pobles envers els altres, sinó sempre de les superestructures (l'intent visigòtic, l'Imperi del Renaixement, els unitarismes borbònics, jacobins, napoleònics o franquistes). Aquest és el pensament reiteratiu de Bosch Gimpera.

La veritat és que, posats a parlar-ne, hom pot caure en la temptació de començar a transcriure'n fragments i fragments, tots ells d'una significació definida i d'una exemplaritat extraordinària. Un historiador de l'antiguitat posat a interpretar esdeveniments de la història moderna i contemporània sempre constitueix una curiositat. I ho és més des del moment que Bosch Gimpera s'apassiona pel problema i projecta la seva atenció a una diversitat d'aspectes de la història que enriqueixen la seva visió.

El llibre conté un estudi preliminar de Carlos Bosch García, fill de Bosch Gimpera, que té un títol curiós «Y, a propósito de España, México.» Conté també els pròlegs de Miquel Terradell i d'Anselmo Carretero, aquell segovià, autor de *Las nacionalidades españolas*, que tant col·laborà a Mèxic amb Bosch Gimpera i tant es compenetrà amb el seu pensament polític. Tota la resta són conferències i treballs de Bosch Gimpera, que analitza l'Espanya primitiva (la primera invasió va ser la dels celtes), l'Espanya romana, la visigòtica, l'àrab, l'anomenada Reconquesta, l'Imperi (Reis Catòlics, Carles V, Felip II) i la decadència fins als nostres dies. Sempre amb el mateix *leit motiv*: les superestructures han barrat el pas a un lliure i solidari desenvolupament dels pobles d'Espanya. I sempre amb el

EXPOSICIÓ DEDICADA A PERE BOSCH GIMPERA A LA CAPELLA DE SANTA ÀGUEDA

mateix anhel federalista que retorni la pau i l'harmonia als pobles d'Espanya. Podríem dir que, si enmig de la confusió que encara perdura sobre l'ésser d'Espanya hi ha alguna visió amarada de convenciment i d'amor, és la de Bosch Gimpera. A Catalunya i a Espanya sencera haurien de conèixer-la millor i haurien de difondre-la per enriquir els coneixements d'historiadors, de polítics, d'estudiosos i de tots aquells que encara ens sentim angoixats pels pensaments i per les obres d'aquells qui des de llocs de poder no han penetrat en el veritable sentit de la Història de les Espanyes.

Els seus mots, al llarg del llibre, són convincents, i la seva posició, apassionada. Poques vegades es dona aquesta conjunció de coneixements i de passió per encendre els sentiments, els pensaments i les voluntats dels lectors. Repeteixo: alerta editors! *El problema de las Españas* hauria de ser editat aquí, en català i en castellà, i podria esdevenir un punt d'arrencada de nous debats i de noves trobades.

Acabo amb uns mots del mateix Bosch Gimpera que il·lustren d'alguna manera el ric contingut del seu llibre. Després d'haver parlat de *l'anhel d'unitat i impossibilitat d'amalgama*, Bosch acaba amb aquests mots una intervenció de 1963, en prendre possessió del títol de degà de la revista *Las Españas* de Mèxic (tradueixo): «El dia que els espanyols tinguin consciència de la seva veritable personalitat, de les seves virtuts i dels seus defectes, i examinin amb crítica serena el seu passat i el seu present i, partint de la seva rica i fecunda diversitat, compreguin que, gràcies a ella, poden arribar a una lliure integració i a projectar el seu sentit universal i el seu idealisme, serà possible reconstruir sòlidament l'Espanya que, a desgrat de la seva llarga i tràgica història, continua essent l'«Espanya verge», com l'anomenava Waldo Frank.»

Que la lliçó de Bosch Gimpera fructifiqui entre nosaltres i entre tots els espanyols.

JORDI MARAGALL

